OCT-36226
Paper-II
GEOGRAPHY

Series **D**

Question Booklet Serial No.
प्रश्नपत्रिका अनुक्रमांक

Signature and Name of Invigilator

1. (Signature) .....

   (Name) .....

2. (Signature) .....

   (Name) .....

Seat No. | | | | | | | | |
(In figures as in Admit Card)

Seat No. .....
(In words)

OMR Sheet No. | | | | | | |
(To be filled by the Candidate)

Time Allowed : 2 Hours] **[Maximum Marks : 200**

Number of Pages in this Booklet : **48**

Number of Questions in this Booklet : **100**

Instructions for the Candidates

1. Write your Seat No. and OMR Sheet No. in the space provided on the top of this page.
2. This paper consists of **100** objective type questions. **Each** question will carry **two** marks. **All** questions of Paper II will be **compulsory**.
3. At the commencement of examination, the question booklet will be given to the student. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as follows :
   (i) To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. **Do not accept a booklet without sticker-seal or open booklet.**
   (ii) Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. **Faulty booklets due to missing pages/questions or questions repeated or not in serial order or any other discrepancy should not be accepted and correct booklet should be obtained from the invigilator within the period of 5 minutes.** Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given. The same may please be noted.
   (iii) After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
4. Each question has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item.
   Example : where (B) is the correct response.
   (A) ● (C) (D)
   Following wrong methods should not be used as they are not recognised by scanning machine in digitized assessment. Candidate using such method will be responsible for their loss.

WRONG METHODS
(A) ✓ (C) (D) (A) ✗ (C) (D) (A) ◒ (C) (D) (A) Ⓑ (C) (D)

5. Your responses to the items are to be indicated in the OMR Sheet given inside the Booklet only. If you mark at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated.
6. Read instructions given inside carefully.
7. Rough Work is to be done at the end of this booklet.
8. If you write your Name, Seat Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
9. You have to return original OMR Sheet to the invigilator at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are, however, allowed to carry the Test Booklet and duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
10. **Use only Blue/Black Ball point pen.**
11. Use of any calculator or log table, etc., is prohibited.
12. There is no negative marking for incorrect answers.

विद्यार्थ्यांसाठी महत्त्वाच्या सूचना

1. परीक्षार्थींनी आपला आसन क्रमांक या पृष्ठावरील वरच्या कोपऱ्यात लिहावा. तसेच आपणांस दिलेल्या OMR उत्तरपत्रिकेचा क्रमांक त्याखाली लिहावा.
2. सदर प्रश्नपत्रिकेत **100** बहुविकल्प प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नास **दोन** गुण आहेत. या प्रश्नपत्रिकेतील **सर्व** प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
3. परीक्षा सुरू झाल्यावर विद्यार्थ्याला प्रश्नपत्रिका दिली जाईल. सुरुवातीच्या 5 मिनिटांमध्ये आपण सदर प्रश्नपत्रिका उघडून खालील बाबी अवश्य तपासून पहाव्यात :
   (i) प्रश्नपत्रिका उघडण्यासाठी प्रश्नपत्रिकेवर लावलेले सील उघडावे. **स्टीकर सील नसलेली किंवा सील उघडलेली प्रश्नपत्रिका स्वीकारू नये.**
   (ii) पहिल्या पृष्ठावर नमूद केल्याप्रमाणे प्रश्नपत्रिकेची एकूण पृष्ठे तसेच प्रश्नपत्रिकेतील एकूण प्रश्नांची संख्या पडताळून पहावी. **पृष्ठे कमी असलेली/कमी प्रश्न असलेली/ प्रश्नांचा चुकीचा क्रम असलेली किंवा इतर त्रुटी असलेली सदोष प्रश्नपत्रिका सुरुवातीच्या 5 मिनिटातच पर्यवेक्षकाला परत देऊन दुसरी प्रश्नपत्रिका मागवून घ्यावी.** त्यानंतर प्रश्नपत्रिका बदलून मिळणार नाही तसेच वेळही वाढवून मिळणार नाही याची कृपया नोंद घ्यावी.
   (iii) वरीलप्रमाणे सर्व पडताळून पाहिल्यानंतरच प्रश्नपत्रिकेवर ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेचा क्रमांक लिहावा.
4. प्रत्येक प्रश्नासाठी (A), (B), (C) आणि (D) अशी चार विकल्प उत्तरे दिली आहेत. त्यातील योग्य उत्तराचा रकाना खाली दर्शविल्याप्रमाणे ठळकपणे काळा/निळा करावा.
   उदा. : जर (B) हे योग्य उत्तर असेल तर.
   (A) ● (C) (D)
   खालील चुकीच्या पद्धती वापरू नये, कारण डिजिटाइज्ड (Digitized) मूल्यांकनात स्कॅनिंग मशीन त्यांना ओळखत नाही. त्या पद्धती वापरून नुकसान झाल्यास त्यास विद्यार्थीच जबाबदार असतील.

चुकीची पद्धती
(A) ✓ (C) (D) (A) ✗ (C) (D) (A) ◒ (C) (D) (A) Ⓑ (C) (D)

5. या प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्नांची उत्तरे **ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेतच दर्शवावीत**. इतर ठिकाणी लिहिलेली उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
6. आत दिलेल्या सूचना काळजीपूर्वक वाचाव्यात.
7. प्रश्नपत्रिकेच्या शेवटी जोडलेल्या कोऱ्या पानावरच कच्चे काम करावे.
8. जर आपण ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेवर नमूद केलेल्या ठिकाणाव्यतिरिक्त इतर कोठेही नाव, आसन क्रमांक, फोन नंबर किंवा ओळख पटेल अशी कोणतीही खूण केलेली आढळून आल्यास अथवा असभ्य भाषेचा वापर किंवा इतर गैरमार्गांचा अवलंब केल्यास विद्यार्थ्याला परीक्षेस अपात्र ठरविण्यात येईल.
9. परीक्षा संपल्यानंतर विद्यार्थ्याने मूळ ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिका पर्यवेक्षकांकडे परत करणे आवश्यक आहे. तथापि, प्रश्नपत्रिका व ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेची द्वितीय प्रत आपल्याबरोबर नेण्यास विद्यार्थ्यांना परवानगी आहे.
10. **फक्त निळ्या किंवा काळ्या बॉल पेनचाच वापर करावा.**
11. कॅलक्युलेटर किंवा लॉग टेबल वापरण्यास परवानगी नाही.
12. चुकीच्या उत्तरासाठी गुण कपात केली जाणार नाही.

Geography
Paper II
भूगोल
प्रश्नपत्रिका II

Time Allowed : 120 Minutes] **[Maximum Marks : 200**

Note : This Paper contains **Hundred (100)** multiple choice questions. Each question carrying **Two (2)** marks. Attempt *All* questions.

सूचना : या प्रश्नपत्रिकेत **शंभर (100)** बहुविकल्प प्रश्न दिलेले आहेत. प्रत्येक प्रश्नाला **दोन (2)** गुण आहेत. सर्व प्रश्न सोडवा.

1. Which type of iron ore is also known as 'black ore' ?
   (A) Haematite
   (B) Magnetite
   (C) Limonite
   (D) Siderite

2. **Assertion (A)** : Crop diversification is a strategy aimed at reducing the vulnerability of agriculture to external shocks.
   Reason (R) : Diversifying crops may increase the risk associated with weather variations and market fluctuations.
   Which of the following is correct ?
   Codes :
   (A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)
   (B) Both (A) and (R) are true, but (R) is not the correct explanation of (A)
   (C) (A) is true, but (R) is false
   (D) (A) is false, but (R) is true

1. कोणत्या प्रकारच्या लोह खनिजाला 'काळे खनिज' असे म्हणतात ?
   (A) हेमेटाईट
   (B) मॅग्नेटाईट
   (C) लिमोनाईट
   (D) सिडेराईट

2. **विधान (A)** : पीक विविधीकरण हे बाह्य कारकांच्या धक्यां पासुन शेतीची असुरक्षितता कमी करण्याच्या उद्देशाने वापरले जाणारे धोरण आहे.
   कारण (R) : पिकांच्या विविधतेमुळे हवामानातील बदल आणि बाजारपेठेतील चढउतारांशी संबंधित जोखीम वाढू शकते.
   खालीलपैकी कोणते योग्य आहे ?
   संकेतांक :
   (A) (A) आणि (R) दोन्हींही बरोबर आणि (R) हे (A) चे अचूक विश्लेषण आहे
   (B) (A) आणि (R) दोन्हींही बरोबर आहे, पण (R) हे (A) चे अचूक विश्लेषण नाही
   (C) (A) हे बरोबर आहे, परंतु (R) हे चूक आहे
   (D) (A) हे चूक आहे, परंतु (R) हे बरोबर आहे

3. Match the List – I (Agricultural System) and List – II (Its characteristic) and select the correct answer from the codes given below :

List – I	List – II
a. Commercial grain farming	1. High labour input per unit area
b. Intensive subsistence agriculture	2. Low productivity per unit area
c. Extensive agriculture	3. Large land holdings
d. Plantation agriculture	4. Growing single cash crop, capital intensive

Codes :

	a	b	c	d
(A)	2	1	3	4
(B)	1	2	3	4
(C)	3	2	1	4
(D)	4	2	3	1

4. Find the mismatched word (Non-geographical factors of industrial location).

(A) Efficient organisation

(B) Capital

(C) Transport

(D) Industrial inertia

3. यादि – I मध्ये (कृषी प्रणाली) आणि यादि – II मध्ये (कृषीची वैशिष्ट्य) दिली आहेत. यादी – I आणि यादी – II मधील जोड्या जुळवा आणि खाली दिलेल्या संकेतांकापैकी योग्य उत्तर निवडा :

यादी – I	यादी – II
a. व्यवसायिक धान्य शेती	1. प्रति एकक क्षेत्रास जास्त मजूर गुंतवणूक
b. सखोल निर्वाह शेती	2. प्रति एकक क्षेत्रास कमी उत्पादकता
c. विस्तृत शेती	3. मोठी जमीन धारणा
d. मळ्यातील शेती	4. एकच नगदी पीक घेणे, भांडवल–प्रधान

संकेतांक :

	a	b	c	d
(A)	2	1	3	4
(B)	1	2	3	4
(C)	3	2	1	4
(D)	4	2	3	1

4. गटातील विजोड संज्ञा शोधा (औद्योगिक स्थानासाठीचे अभौगोलिक घटक).

(A) कार्यक्षम संघटन

(B) भांडवल

(C) वाहतूक

(D) औद्योगिक जडत्व

5. _____ is associated with the marketing factor and profit maximization approach.

(A) Tord Palander's theory

(B) August Losch's theory

(C) Edgar Hoover's theory

(D) Weber's theory

6. Which one of the following pairs is *not* correctly matched ?

(Koppen's climate type)		**(Letter)**
(A) Humid tropical	:	A
(B) Dry	:	B
(C) Humid middle lattitude severe winter	:	C
(D) Polar	:	E

7. Ozone concentration take sharp drop over Antarctica during

(A) November and December

(B) April and May

(C) September and October

(D) January and February

5. _____ हे विपणन घटक व नफा वृद्धीकरण दृष्टीकोनाशी संबंधित आहे.

(A) टॉर्ड पॅलेण्डरचा सिद्धांत

(B) ऑगस्ट लॉशचा सिद्धांत

(C) इडगर हुव्हरचा सिद्धांत

(D) वेबरचा सिद्धांत

6. खालीलपैकी कोणती जोडी योग्य रीतीने जुळत **नाही** ?

(कोपेनचा हवामान प्रकार)		**(अद्याक्षर)**
(A) उष्णकटीबंधीय आर्द्र	:	A
(B) कोरडे	:	B
(C) मध्य-अक्षवृत्तीय आर्द्र कडक हिवाळा	:	C
(D) ध्रुवीय	:	E

7. अंटार्क्टीका खंडावरील ओझोनच्या प्रमाणात _____ मध्ये तीव्र घट होते.

(A) नोव्हेंबर आणि डिसेंबर

(B) एप्रिल आणि मे

(C) सप्टेंबर आणि ऑक्टोबर

(D) जानेवारी आणि फेब्रूवारी

8. **Assertion (A)** : Tropical region receives more solar radiation than is lost to the space.

Reason (R) : The global wind system act as giant thermal engine, transferring surplus heat from the tropics to poleward.

Which one of the following is correct ?

(A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)

(B) Both (A) and (R) are true, but (R) is not the correct explanation of (A)

(C) (A) is true, but (R) is false

(D) (A) is false, but (R) is true

9. Consider the following statements :
   1. Climograph is drawn with the help of the monthly data of
      a) Rainfall
      b) Relative humidity
      c) Wet bulb temperature

   Of these statements :

(A) a, b and c are correct
(B) a and b are correct
(C) b and c are correct
(D) a and c are correct

8. **विधान (A)** : उष्णकटीबंधीय प्रदेशामधून जेवढी ऊर्जा अवकाशामध्ये परत पाठविली जाते, त्यापेक्षा जास्त सौरऊर्जा उष्णकटीबंधीय प्रदेशांना मिळते.

कारण (R) : उष्णकटीबंधीय प्रदेशामधून अधिकची उष्णता ध्रुवीय प्रदेशाकडे स्थानांतरीत करण्यासाठी भूमंडलीय वारे प्रणाली ही महाकाय औष्णीक यंत्रणेचे काम करते.

खालीलपैकी कोणते बरोबर आहे ?

(A) दोन्ही (A) व (R) अचूक असून (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे
(B) दोन्ही (A) व (R) अचूक असून (R) हे (A) चे अयोग्य स्पष्टीकरण आहे
(C) (A) अचूक आहे, परंतु (R) हे चूक आहे
(D) (A) चूक आहे, परंतु (R) हे अचूक आहे

9. खालील वाक्य लक्षात घ्या.
   1. क्लायमोग्राफ _____ ह्या मासिक आकडेवारीच्या मदतीने काढला जातो.
      a) पाऊस
      b) सापेक्ष आर्द्रता
      c) आर्द्र बल्ब तापमान

   यापैकी

(A) a, b आणि c बरोबर आहेत
(B) a आणि b बरोबर आहेत
(C) b आणि c बरोबर आहेत
(D) a आणि c बरोबर आहेत

10. Find out the incorrect statement in context of sub-tropical high-pressure belt from the followings.
    (A) Temperature plays important role in the formation of this belt
    (B) Low pressure develops in high altitude above the belts
    (C) These are dynamically induced pressure belts
    (D) These are also called as horse latitude

11. In the Universal Transverse Mercator (UTM) grid, the area between 84°N and 80°S are divided in the zones of _____ longitudes.
    (A) 8
    (B) 6
    (C) 10
    (D) 4

12. Arrange the following maps in decreasing order as per their scale :
    (A) Atlas map – Cadastral map – Topographical map – Wall map
    (B) Wall map – Cadastral map – Atlas map – Topographical map
    (C) Cadastral map – Topographical map – Wall map – Atlas map
    (D) Topographical map – Atlas map – Wall map – Cadastral map

10. उप–उष्णकटिबंधीय उच्च–दाब पट्ट्याच्या संदर्भात चुकीचे विधान खालील विधानांतून शोधा.
    (A) या पट्ट्याच्या निर्मितीमध्ये तापमान महत्त्वाची भूमिका बजावते
    (B) पट्ट्यांपेक्षा जास्त उंचीवर कमी दाब विकसित होतो
    (C) हे गतिमान प्रेरित दाब पट्टा आहे
    (D) यांना अश्व अक्षांश असेही म्हणतात

11. युनिव्हर्सल ट्रान्सव्हर्स मर्केटर प्रक्षेपण जाळीमधे 84° उत्तर आणि 80° दक्षिण अक्षवृत्ताच्या दरम्यानचे क्षेत्र _____ रेखांशाच्या पट्ट्यात विभागले आहेत.
    (A) 8
    (B) 6
    (C) 10
    (D) 4

12. खाली दिलेल्या नकाशाची त्याच्या प्रमाणानुसार उतरल्या क्रमाने मांडणी करा :
    (A) नकाशासंग्रह – महसुली नकाशे – स्थलरूपिक नकाशे – भित्ती नकाशे
    (B) भित्ती नकाशे – महसुली नकाशे – नकाशासंग्रह – स्थलरूपिक नकाशे
    (C) महसुली नकाशे – स्थलरूपिक नकाशे – भित्ती नकाशे – नकाशासंग्रह
    (D) स्थलरूपिक नकाशे – नकाशासंग्रह – भित्ती नकाशे – महसुली नकाशे

13. Match List – I with List – II and select the correct answer from the codes given below :

List – I (Isopleth)	**List – II (Attributes represented)**
a. Isodopane	1. Transport cost
b. Isohaline	2. Cloud cover
c. Isoneph	3. Salinity
d. Isopycnic	4. Population density

Codes :

	a	**b**	**c**	**d**
(A)	4	3	1	2
(B)	3	1	2	4
(C)	3	2	1	4
(D)	4	2	1	3

13. यादी – I आणी यादी – II मधील जोड्या जुळवा आणि दिलेल्या संकेतांकातून अचूक पर्याय निवडा :

यादी – I (सममान रेषा)	**यादी – II (गुणधर्म प्रतिनिधित्व करते)**
a. आयसोडोपण	1. वाहतूक खर्च
b. आयसोहेलाइन	2. ढगाचे अच्छादन
c. आयसोनेफ	3. क्षारता
d. आयसोपायक्निक	4. लोकसंख्या घनता

संकेतांक :

	a	**b**	**c**	**d**
(A)	4	3	1	2
(B)	3	1	2	4
(C)	3	2	1	4
(D)	4	2	1	3

14. **Assertion (A) :** The black soils develop wide cracks during dry season and become 'self ploughing'.

Reason (R) : Black soils are clayey, which swell and become sticky when wet, but shrink when dry.

Code :

(A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)

(B) Both (A) and (R) are true, but (R) is not the correct explanation of (A)

(C) (A) is true, but (R) is false

(D) (A) is false, but (R) is true

15. Which of the following drainage pattern is *not* correctly matched ?

	Drainage pattern		Examples
(A)	Dendritic	–	Gangetic plains
(B)	Trellis	–	Chotanagpur Plateau
(C)	Rectangular	–	Mikir Hills
(D)	Annular	–	Nilgiri Hills

14. **विधान (A) :** काळी मृदा शुष्क हंगामात विस्तृत भेगा निर्माण करते व त्यातून स्वत: नांगरणी स्थितीगत होते.

कारण (R) : काळी मृदा चिकनमाती आहे, ती ओली असताना फुगते व चिकट बनते, परंतु शुष्क असताना आकुंचन पावते.

संकेतांक :

(A) (A) व (R) दोन्ही बरोबर आहेत आणि (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे

(B) (A) व (R) दोन्ही बरोबर आहेत, परंतु (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही

(C) (A) हे बरोबर आहे, परंतु (R) हे चूक आहे

(D) (A) हे चूक आहे, परंतु (R) हे बरोबर आहे

15. खालीलपैकी कोणत्या जळनित्सार आकृतीबंधांची योग्य जोडी जुळलेली **नाही** ?

	जळनित्सार आकृतीबंध		उदाहरणे
(A)	वृक्षाकार	–	गंगेचे मैदान
(B)	जाळीस दृश्य	–	छोटानागपूर पठार
(C)	आयताकृती	–	मिकीर टेकड्या
(D)	वलयीनित्सार	–	निलगिरी टेकड्या

16. **Assertion (A) :** Different regions have different biomes interms of different communities of plants and animals.

Reason (R) : Climatic factors are major factors that accounts for the difference in biome from region to region.

Which of the following is correct ?

(A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)

(B) Both (A) and (R) are true and (R) is not the correct explanation of (A)

(C) (A) is true, but (R) is false

(D) (A) is false, but (R) is true

17. Which one of the following activities are a component of the carbon cycle ?
(A) Nitrogen fixation and denitrification
(B) Evaporation and transpiration
(C) Photosynthesis and cellular respiration
(D) Photosynthesis and transpiration

18. The pyramid of _____ shows the total mass of organisms at each trophic level.
(A) Energy
(B) Number
(C) Biomass
(D) Food web

16. **विधान (A) :** वनस्पति आणि प्राणीसमूहांच्या दृष्टीने विविध प्रदेशात भिन्न बायोमस् असतात.

कारण (R) : प्रदेशानुसार बायोममधील फरकास हवामान घटक हे प्रमुख घटक म्हणून जबाबदार असतात.

खालीलपैकी कोणते योग्य आहे ?

(A) (A) आणि (R) दोन्ही बरोबर आहेत आणि (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे

(B) (A) आणि (R) दोन्ही बरोबर आहेत आणि (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही

(C) (A) हे बरोबर आहे, परंतु (R) हे चूक आहे

(D) (A) हे चूक आहे, परंतु (R) हे बरोबर आहे

17. खालील क्रियांपैकी कोणती एक कार्बन चक्राचा घटक आहे ?
(A) नत्र स्थिरीकरण व निर्नत्रीकरण
(B) बाष्पीभवन आणि बाष्पोत्सर्जन
(C) प्रकाश संश्लेषण आणि पेशीमय श्वसन
(D) प्रकाश संश्लेषण आणि बाष्पोत्सर्जन

18. _____ चे पिरॅमिड प्रत्येक पोषण पातळीवर जीवांचे समूह दर्शवितो.
(A) ऊर्जा
(B) संख्या
(C) बायोमास
(D) अन्न जाळे

19. Match the following List – I with List – II and select the correct answer from the codes given below.

List – I (Concept/ Theories)	List – II (Descriptions)
a. Census	1. Provides detailed occupational distribution within a population
b. Malthus Theory	2. A systematic count and recording of population characteristics
c. Demographic Transition model	3. Describes population growth stages based on economic development
d. Occupational Structure	4. Proposes the idea of population growth surpassing food production

Codes :

	a	b	c	d
(A)	1	3	4	2
(B)	2	4	3	1
(C)	3	4	2	1
(D)	4	1	3	2

19. यादी – I आणि यादी – II मधील जोड्या जुळवा आणि दिलेल्या संकेतांकातून अचूक पर्याय निवडा.

यादी – I (संकल्पना/ सिद्धांत)	यादी – II (वर्णन)
a. जनगणना	1. लोकसंख्येनुसार तपशीलवार व्यावसायिक वितरण प्रदान करते
b. माल्थस सिद्धांत	2. लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांची पद्धतशीरपणे गणना आणि नोंद करते
c. लोकसंख्या संक्रमणाचा सिद्धांत	3. आर्थिक विकासावर आधारित लोकसंख्या वाढीच्या टप्प्यांचे वर्णन करते
d. व्यावसायिक संरचना	4. अन्न उत्पादनापेक्षा लोकसंख्या वाढीची कल्पना प्रस्तावित करते

संकेतांक :

	a	b	c	d
(A)	1	3	4	2
(B)	2	4	3	1
(C)	3	4	2	1
(D)	4	1	3	2

20. According to central place theory proposed by Christaller which principle suggests that larger cities offer more specialized goods and services compared to smaller towns ?

(A) Hinterland

(B) Range

(C) Threshold

(D) Centralization

21. _____ is an example of tide dominated delta.

(A) Kaveri

(B) Ganga-Brahmaputra

(C) Godavari

(D) Suvarnrekha

22. Identify from the following States having less than 50% Christians population of the total population according to census 2011.

(A) Meghalaya

(B) Nagaland

(C) Arunachal Pradesh

(D) Mizoram

20. ख्रिस्टॅलर यांनी मांडलेल्या केंद्रीय स्थान सिद्धांतामध्ये कोणते तत्त्व हे मोठी शहरे ही लहान शहराच्या तुलनेत विशेष वस्तू आणि सेवा अधिक प्रमाणात पुरवतात ?

(A) प्रभावभूमी

(B) कक्षा

(C) किमान मर्यादा

(D) केंद्रीकीकरण

21. _____ हे भरती-ओहटी प्रभावित त्रिभुज प्रदेशाचे उदाहरण आहे.

(A) कावेरी

(B) गंगा-ब्रह्मपुत्रा

(C) गोदावरी

(D) सुवर्णरेखा

22. 2011 च्या जनगणनेनुसार खालीलपैकी राज्यांत एकूण लोकसंख्येच्या 50% पेक्षा कमी ख्रिश्चन लोकसंख्या असणारे राज्य ओळखा.

(A) मेघालय

(B) नागालँड

(C) अरुणाचल प्रदेश

(D) मिझोराम

23. Shillong is situated in which of the following hills ?

(A) Garo hills

(B) Khasi hills

(C) Naga hills

(D) Mikir hills

23. खालीलपैकी कोणत्या टेकड्यावर शिलाँग स्थित आहे ?

(A) गॅरो टेकड्या

(B) खासी टेकड्या

(C) नागा टेकड्या

(D) मिकीर टेकड्या

24. Consider the following statements regarding Atal Tunnel.

1. It has been built by Border Road organization.
2. It connects Manali to Lahul-spiti valley.
3. It is built under Shipki La Pass.
4. It is world's longest tunnel.

Select the correct answer from the options given below :

(A) 1 and 2

(B) 1 and 3

(C) 1, 2 and 3

(D) 1, 3 and 4

24. अटल बोगद्याच्या संबंधी खालील विधाने लक्षात घ्या.

1. तो सीमा रस्ता संघटनेने बांधल आहे.
2. तो मनाली व लहुळ-स्पिती खोऱ्यास जोडतो.
3. तो शिपकी ला खिंडीखाली बांधला आहे.
4. तो जगातील सर्वात जास्त लंबीचा बोगदा आहे.

खालील पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडा :

(A) 1 व 2

(B) 1 व 3

(C) 1, 2 व 3

(D) 1, 3 व 4

25. Arrange the waterfalls in descending order according to their height of fall.

1. Shivsamudram – Kaveri
2. Gokak – Ghatprabha
3. Chitrakut – Indravati
4. Girsappa (Jog) – Sharavati

(A) 4 – 2 – 3 – 1

(B) 4 – 1 – 2 – 3

(C) 3 – 2 – 4 – 1

(D) 1 – 3 – 4 – 2

26. Who was very critical of Ritter's method of comparative geography and of Humboldt for creating the impression that general geography could be equated with the entirely of natural science ?

(A) Buache

(B) Bonpland

(C) Gerland

(D) Peschel

25. खालील धबधब्यांना त्यांच्या उंचीनुसार उतरता क्रम लावा.

1. शिवसमुद्रम - कावेरी
2. गोकाक - घटप्रभा
3. चित्रकुट - इंद्रावती
4. गिरसप्पा (जोग) - शरावती

(A) 4 – 2 – 3 – 1

(B) 4 – 1 – 2 – 3

(C) 3 – 2 – 4 – 1

(D) 1 – 3 – 4 – 2

26. रिटर यांच्या तुलनात्मक भूगोल अभ्यास पद्धतीवर व हम्बोल्ट तयार करीत असलेल्या सामान्य भूगोल हे संपूर्णत: नैसर्गिक विज्ञानाशी समतुल्य अभ्यासले जाऊ शकते या प्रभाव विचारावर कोण टिका करीत होते ?

(A) बुआचे

(B) बोनप्लँड

(C) गेरलँड

(D) पेशेल

27. Which of the following statements is false ?

(A) Posidonius did not follow Aristotle in believing that the equatorial part of the world is uninhabitable because of heat

(B) Ibn-Khaldun was the first scholar to turn his attention specifically to man-environment relations

(C) Using logic and the principle of symmetry, Anaximander explained the summer floods of the Nile River

(D) Al-Balkhi gathered the observations of climatic features made by Arab travelers in the world's first climatic atlas the 'Kitab al-Ashkal'

28. **Assertion (A)** : Postmodernism challenges the idea of a singular, objective truth in geography.

Reason (R) : Postmodernist perspectives advocate for the acceptance of grand narratives as the ultimate source of knowledge.

Which of the following is correct ?

(A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)

(B) Both (A) and (R) are true, but (R) is not the correct explanation of (A)

(C) (A) is true, but (R) is false

(D) (A) is false, but (R) is true

27. खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?

(A) उष्णतेमुळे जगाचा विषुववृत्तीय भाग हा वास्तव्यास योग्य नाही या ॲरिस्टॉटल यांच्या मताचे पॉसिडोनस् यांनी अनुसरण केले नाही

(B) मानव–पर्यावरण संबंधावर लक्ष केंद्रीत करणारे इब्न–खाल्डून हे सर्वात पहिले तत्वज्ञ होय

(C) ॲनाक्झिमँडर यांनी तर्क व सममिती तत्वाचा वापर करून नाईल नदीची उन्हाळी पुरस्थिती स्पष्ट केली

(D) अल् बलाखी यांनी जगातील सर्वप्रथम हवामान विषयक ॲटलस किताब–उल अस्खल मध्ये अरब प्रवासींच्या हवामानाच्या वैशिष्ट्यांच्या नोंदी एकत्रित केल्या

28. **विधान (A) :** उत्तर आधुनिकतावाद हा भूगोलातील एकल वस्तुनिष्ठ सत्याच्या कल्पनेस आव्हान देतो.

कारण (R) : उत्तर आधुनिकतावादाचा दृष्टिकोण ज्ञानाचा अंतिम स्त्रोत म्हणून बृहद कथनाचा स्विकार करतो.

यापैकी कोणते बरोबर आहे ?

(A) दोन्ही (A) व (R) बरोबर असून (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण आहे

(B) दोन्ही (A) व (R) बरोबर असून (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही

(C) (A) बरोबर असून (R) चूक आहे

(D) (A) चूक असून (R) बरोबर आहे

29. According to which "Women and Geography Study Group", feminist geography tries to "analyze and understand why women remain in subordinate position" ?
(A) Association of American Geographers
(B) Swedish Geographical Association
(C) German Psychological Association
(D) Institute of British Geographers

30. **Assertion (A)** : The movement toward behaviouralism emerged as an alternative to the normative approach to theory.

Reason (R) : Several geographers drew attention to the role and importance of perception in the study of human behaviour and process of creating landscapes.

Codes :
(A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)
(B) Both (A) and (R) are true, but (R) is not the correct explanation of (A)
(C) (A) is true, but (R) is false
(D) (A) is false, but (R) is true

31. The role played by the bacteria in the carbon cycle is
(A) Chemosynthesis
(B) Photosynthesis
(C) Break down of organic compound
(D) Ammonification

29. खालीलपैकी कोणत्या महिला व भूगोल अध्ययन गटाच्या मते स्त्रीवादी भूगोल हा स्त्री सहाय्यकाच्या पदावरच का राहीली, हे समजून घेतो व विश्लेषणही करतो ?
(A) असोसिएशन ऑफ अमेरिकन जिऑग्राफर्स
(B) स्विडीश जिऑग्राफिकल असोसिएशन
(C) जर्मन सायकोलॉजिकल असोसिएशन
(D) इन्स्टीट्यूट ऑफ ब्रिटीश जिऑग्राफर्स

30. **विधान (A) :** सिद्धांताच्या मानकी दृष्टिकोनास पर्याय म्हणून वर्तनवादाच्या दिशेने होणारी चळवळ उदयास आली.

कारण (R) : अनेक भूगोलतज्ञांनी मानव वर्तनातील दृष्टिकोनाच्या अभ्यासाचे महत्व व भूमिका, भू-दृश्य निर्माण करणाऱ्या प्रक्रिया यावर आपले लक्ष केंद्रीत केले.

संकेतांक :
(A) दोन्ही (A) व (R) बरोबर आहेत व (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण आहे
(B) दोन्ही (A) व (R) बरोबर आहेत, परंतु (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही
(C) (A) हे बरोबर, पण (R) हे चूक आहे
(D) (A) हे चूक, तर (R) हे बरोबर आहे

31. कार्बन चक्रामधे जीवाणूची भूमिका _____ आहे.
(A) रासायनिक संश्लेषण
(B) प्रकाश संश्लेषण
(C) सेंद्रिय संयुगांचे विघटन
(D) अमोनियाकरण

32. Which of the following is/are *not* an example of nuclear disaster ?

1. Fukushima disaster
2. Three Mile Island Accident
3. Bhopal Union Carbide tragedy
4. Chernobyl disaster

(A) 1, 3 and 4
(B) Only 3
(C) Only 2 and 3
(D) 1 and 2

33. Which of the following pairs are correctly matched as per the International treaties and policies ?

1. Kyoto Thermal Treaty : To reduce Green house gas emissions.
2. Second Earth Summit : To evaluate the progress and implementation of proposals and Agenda 21.
3. Rio Summit : To conserve and protect biodiversity and safeguard life on Earth.

(A) 1 and 3
(B) 1 and 2
(C) 2 and 3
(D) 1, 2 and 3

32. खालीलपैकी कोणते अणू-आपत्तीचे उदाहरण **नाही** ?

1. फुकूशिमा आपत्ती
2. थ्री माईल आयलँड दुर्घटना
3. भोपाळ यूनियन कार्बाईड शोकांतिका
4. चेर्नोबिल आपत्ती

(A) 1, 3 आणि 4
(B) फक्त 3
(C) फक्त 2 आणि 3
(D) 1 आणि 2

33. आंतरराष्ट्रीय संधी आणि धोरणे यानुसार खालीलपैकी योग्य जोड्या कोणत्या आहेत ?

1. क्योटो औष्णिक संधी : हरितगृह वायू उत्सर्जन कमी करणे.
2. द्वितीय वसुंधरा शिखर परिषद : विविध प्रस्ताव आणि अजेंडा-21 ची प्रगती आणि अंमलबजावणी यांचे मूल्यांकन करणे.
3. रियो शिखर परिषद : पृथ्वीवरील जीवांचे संरक्षण आणि जैवविविधतेचे रक्षण आणि संवर्धन करणे.

(A) 1 आणि 3
(B) 1 आणि 2
(C) 2 आणि 3
(D) 1, 2 आणि 3

34. Paddy fields are known for which of the following green house gas emission ?
(A) Carbon dioxide
(B) Methane
(C) Chlorofluorocarbon
(D) Nitrous oxide

35. Who putforth the Monoclimax theory ?
(A) B.D. Botkin
(B) J. Tivy
(C) F.C. Clements
(D) E.A. Keller

36. Regional development and social movements in India have often focused on issues related to
(A) Cultural homogeneity
(B) Economic disparities
(C) Urbanisation
(D) Environmental conservation

37. Which of the following is correctly define a formal region ?
(A) Geographical area which displays a certain functional coherence
(B) A area which is uniform or homogeneous in terms of selected criteria
(C) A region may provide a useful framework for planning purpose
(D) An area which is a large enough to displaying functions

34. भातशेती खालीलपैकी कोणत्या हरितगृह वायूच्या उत्सर्जनासाठी ओळखली जाते ?
(A) कार्बन डायॉक्साईड
(B) मिथेन
(C) क्लोरोफ्लुरोकार्बन
(D) नायट्रस ऑक्साईड

35. 'मोनोक्लायमॅक्स' सिद्धांत कोणी मांडले ?
(A) बी.डी. बॉटकीन
(B) जे. टायवी
(C) एफ.सी. क्लेमेंटस्
(D) इ.ए. केलर

36. भारतातील प्रादेशिक विकास आणि सामाजिक चळवळींनी अनेकदा _____ मुद्यांवर लक्ष केंद्रित केले आहे.
(A) सांस्कृतिक एकात्मता
(B) आर्थिक विषमता
(C) शहरीकरण
(D) पर्यावरण संवर्धन

37. रूपात्मक प्रदेशाची खालीलपैकी कोणती व्याख्या योग्य आहे ?
(A) भौगोलिक क्षेत्र जे विशिष्ट कार्यात्मक सुसंगतता दर्शविते
(B) निवडलेल्या निकषांनुसार एकसमान किंवा एकसंघ असलेले क्षेत्र
(C) एखादा प्रदेश नियोजनाच्या उद्देशासाठी उपयुक्त साचा देऊ शकतो
(D) क्षेत्र जे कार्ये प्रदर्शित करण्यासाठी पुरेसे मोठे आहे

38. The tendency of cultures to become dissimilar over the time is known as

(A) Cultural shift

(B) Assimilation

(C) Cultural convergence

(D) Cultural divergence

39. What was considered as the key unit of geographical analysis by Carl Sauer ?

(A) Cultural climate

(B) Cultural texture

(C) Cultural nature

(D) Cultural landscape

40. Which discipline other than social Geography is concerned with the dimension of human relationship with nature ?

(A) Anthropology

(B) Archaeology

(C) Linguistics

(D) Sociology

38. संस्कृतींची काळांतराने भिन्न बनण्याची प्रवृत्ती ही _____ म्हणून ओळखली जाते.

(A) सांस्कृतिक बदल/विस्थापन

(B) आत्मसात करणे

(C) सांस्कृतिक संमीलन

(D) सांस्कृतिक अपसरण

39. कार्ल सॉअरने भौगोलिक विश्लेषणाचे मुख्य एकक म्हणून काय मानले जाते ?

(A) सांस्कृतिक हवामान

(B) सांस्कृतिक पोत

(C) सांस्कृतिक निसर्ग

(D) सांस्कृतिक भूदृश्य

40. सामाजिक भूगोलाखेरीज कोणती शाखा निसर्गाशी मानवी नातेसंबंधाच्या परिमाणाशी संबंधित आहे ?

(A) मानववंशशास्त्र

(B) पुरातत्वशास्त्र

(C) भाषिक

(D) समाजशास्त्र

41. The term "air drainage" refers to _____

(A) Horizontal movement of air from cold to hot place

(B) Horizontal movement of airmass from cold to hot region

(C) Cyclic inflow of air towards the centre of a cyclone

(D) Moving down of cold air along slopes from mountain top into the valley

42. Which of the following statement(s) is/are true about temperature ?

1. Temperature shows how warm or cold an object is.
2. Temperature is measure of the average kinetic energy of an object.
3. Temperature is measure of the total kinetic energy of an object.
4. Temperature is measure of the total potential energy of an object.

(A) 1 and 2

(B) 2 and 3

(C) Only 2

(D) Only 3

41. ''वात नित्सार'' या शब्दाचा संदर्भ _____ आहे.

(A) थंड ते उष्ण ठिकाणी हवेची क्षितीजसमांतर हालचाल

(B) थंड ते उष्ण प्रदेशात वायुराशीची क्षितीजसमांतर हालचाल

(C) चक्रीवादळाच्या केंद्राकडे हवेचा चक्रिय प्रवाह

(D) डोंगराच्या माथ्यावरुन उताराच्या बाजूने थंड हवेचे खाली सरकणे

42. खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने तापमानाविषयी खरे/री आहे/त ?

1. तापमान हे एखादा पदार्थ किती उष्ण किंवा थंड आहे हे दर्शविते.
2. तापमान हे एखाद्या पदार्थाच्या सरासरी गतिज उर्जेचे मोजमाप आहे.
3. तापमान हे एखाद्या पदार्थाच्या एकूण गतिज उर्जेचे मोजमाप आहे.
4. तापमान हे एखाद्या पदार्थाच्या एकूण स्थितिज उर्जेचे मोजमाप आहे.

(A) 1 आणि 2

(B) 2 आणि 3

(C) फक्त 2

(D) फक्त 3

43. Which of the following is *not* warm and dry local wind ?

(A) Chinook

(B) Foehn

(C) Norwester

(D) Mistral

44. **Assertion (A)** : The average annual temperatures of ocean water for the northern and southern hemispheres are comparatively higher and lower respectively.

Reason (R) : The unequal distribution of land and water causes variation in temperatures of ocean water in the northern and southern hemisphere.

Which one of the following is correct ?

(A) Both (A) and (R) are correct and (R) is the correct explanation of (A)

(B) Both (A) and (R) are correct, but (R) is not the correct explanation of (A)

(C) (A) is true, but (R) is false

(D) (A) is false, but (R) is true

43. खालीलपैकी कोणते वारे हे उबदार व कोरडे स्थानिक वारे **नाही** ?

(A) चिनूक

(B) फोहन्

(C) नॉर्वेस्टर

(D) मिस्ट्रल

44. **विधान (A)** : उत्तर आणि दक्षिण गोलार्धासाठी महासागराच्या पाण्याचे सरासरी वार्षिक तापमान अनुक्रमे तुलनेने जास्त आणि कमी असते.

कारण (R) : जमीन आणि पाण्याच्या असमान वितरणामुळे उत्तर आणि दक्षिण गोलार्धात समुद्राच्या पाण्याच्या तापमानात फरक पडतो.

खालीलपैकी कोणते बरोबर आहे ?

(A) दोन्ही (A) व (R) अचूक असून (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे

(B) दोन्ही (A) व (R) अचूक आहेत, परंतु (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही

(C) (A) अचूक आहे, परंतु (R) हे चूक आहे

(D) (A) चूक आहे, परंतु (R) हे अचूक आहे

45. On the basis of significant amount of salts in the oceans, arrange the different salts in descending order :

1. Calcium sulphate
2. Magnesium sulphate
3. Sodium chloride
4. Magnesium chloride

(A) 3 – 4 – 1 – 2

(B) 3 – 4 – 2 – 1

(C) 3 – 2 – 4 – 1

(D) 3 – 2 – 1 – 4

45. महासागरातील मीठाच्या लक्षणीय प्रमाणानुसार त्यातील वेगवेगळ्या क्षारांचे उतरत्या क्रमाने मांडणी करा.

1. कॅलशियम सल्फेट
2. मॅग्नेशिअम सल्फेट
3. सोडियम क्लोराईड
4. मॅग्नेशिअम क्लोराईड

(A) 3 – 4 – 1 – 2

(B) 3 – 4 – 2 – 1

(C) 3 – 2 – 4 – 1

(D) 3 – 2 – 1 – 4

46. Which of the following statements are *not* correct in relation to federal nature of state ?

(A) A federal state allocates power to units of local government within the country

(B) Unitary state in which power is concentrated in the Central Government

(C) United States is a unitary state with its system of state

(D) India is a classical example of quasi-federal state

46. खालीलपैकी कोणते विधान राज्याच्या संघराज्यीय स्वरूपाच्या संदर्भात बरोबर **नाही** ?

(A) संघराज्य देशातील स्थानिक सरकारच्या घटकाना शक्ती वाटप करते

(B) एकात्मक राज्य ज्यामध्ये केंद्र सरकारमध्ये सत्ता केंद्रित असते

(C) संयुक्त संस्थाने हे राज्य प्रणालीसह एकात्मक राज्य आहे

(D) भारत हे संघराज्यवत उत्कृष्ट उदाहरण आहे

47. Arrange the following geographers in ascending order starting from the oldest.

i. Vidal de la Blache

ii. Bernard Varenius

iii. Carl Sauer

iv. George Gerland

Codes :

(A) i ii iii iv

(B) ii i iv iii

(C) ii iv i iii

(D) iii ii iv i

48. List of authors (List – I) and the books they wrote (List – II) are given below. Match List – I and List – II and select the correct answer from the codes given below :

List – I	**List – II**
a. Alexander Von Humboldt	i. Critique of pure reason
b. Verenius	ii. Erdkunde
c. Immanuel Kant	iii. Geographia Generalis
d. Carl Ritter	iv. KOSMOS

Codes :

	a	**b**	**c**	**d**
(A)	i	ii	iii	iv
(B)	ii	i	iv	iii
(C)	iv	iii	i	ii
(D)	iii	i	ii	iv

47. जुन्यापासून सुरूवात करून, खालील भूगोल तज्ञांची चढत्या क्रमाने मांडणी करा.

i. विडाल दि ला ब्लाश

ii. बर्नार्ड व्हॅरेनियस

iii. कार्ल सॉयर

iv. जॉर्ज गेरलँड

संकेतांक :

(A) i ii iii iv

(B) ii i iv iii

(C) ii iv i iii

(D) iii ii iv i

48. यादी – I मध्ये लेखक व यादी – II मध्ये लिखित ग्रंथाची नावे दिली आहेत योग्य जोड्या लावून खाली दिलेल्या अचूक उत्तराचा पर्याय संकेत निवडा.

यादी – I	**यादी – II**
a. अलेक्झांडर वॉन हम्बोल्ट	i. क्रिटिक ऑफ प्युअर रिझन
b. व्हॅरेनियस	ii. एरडकुंडे
c. इमॅन्युएल कांट	iii. जिऑग्राफिका जर्नालिस्
d. कार्ल रीटर	iv. कॉसमॉस

संकेतांक :

	a	**b**	**c**	**d**
(A)	i	ii	iii	iv
(B)	ii	i	iv	iii
(C)	iv	iii	i	ii
(D)	iii	i	ii	iv

49. Which of the following statements with reference to George Gerland's programme is correct ?

George Gerland's programme to develop geography as a scientific discipline is important because

(A) It was with regard to the historical development of the discipline

(B) It was based on the then concept of science and purely logical considerations

(C) It formulated the correct perspective of the discipline

(D) It remained a standard frame of the discipline for some time

49. खालीलपैकी कोणते विधान जॉर्ज गेरलँड प्रोग्रॅम संबंधी बरोबर आहे ?

भूगोल ही एक शास्त्रीय विज्ञाशाखा म्हणून विकसित करण्यामध्ये जॉर्ज गेरलँड प्रोग्रॅम हा महत्वपूर्ण आहे कारण

(A) हे सर्व विषयांच्या ऐतिहासिक विकासाच्या संदर्भात होते

(B) हे विज्ञानाच्या अस्पष्ट व संपूर्णत: तार्कीक विचारावर आधारीत संकल्पना आहे

(C) विषयाबाबतचा अचूक दृष्टीकोन निर्माण केला गेला आहे

(D) हा काही काळ विषयाची प्रमाणभूत चौकट म्हणून राहिला

50. Who published the path-breaking "Theoretical Geography" in 1962 as a monograph under the land studies in Geography series ?

(A) Edgar Kant

(B) E. A. Ackerman

(C) T. Haggerstand

(D) W. Bunge

50. 1962 मध्ये, भूगोलाचा अभ्यास मार्ग बदलणारा व भौगोलिक/भूगोल शृंखलेतील भूमी अध्ययनचा व्याप्तीलेख ठरलेला ''थिअॅरेटीकल जियॉग्राफी'' हा ग्रंथ कोणी प्रसिद्ध केला ?

(A) इडगर कांट

(B) ई. ए. एकरमन

(C) टी. हॅगरस्टँड

(D) डब्ल्यू. बंज

51. Which one of the following measures of mortality is *not* matched correctly ?

(A) CDR = (D/P)K

(B) MMR = (Dm/B)K

(C) IMR = (Do/B)K

(D) ASDR = (Dc/D)K

52. Which among the following estimates is *not* provided by the dual reporting system ?

(A) Birth and Death Rates

(B) Infant Mortality Rate

(C) Couple Protection Rate

(D) Cause of Death

53. How to distinguishes a "Megacity" from other urban areas ?

(A) Population exceeding 1,00,000

(B) Population exceeding 1 million

(C) Population exceeding 5 million

(D) Population exceeding 10 million

51. खालीलपैकी कोणते मृत्यूदराचे प्रमाण योग्यरित्या जुळत **नाही** ?

(A) CDR = (D/P)K

(B) MMR = (Dm/B)K

(C) IMR = (Do/B)K

(D) ASDR = (Dc/D)K

52. खालीलपैकी कोणता अंदाज हा दुहेरी अहवाल प्रणालीद्वारे पुरविला जात **नाही** ?

(A) जन्म आणि मृत्यूदर

(B) बालमृत्यूदर

(C) जोडप्याचे संरक्षण दर

(D) मृत्यूचे कारण

53. इतर शहरी भागापेक्षा ''मेगासिटी'' हे कसे वेगळे करतो ?

(A) 1,00,000 पेक्षा जास्त लोकसंख्या

(B) लोकसंख्या 1 दशलक्षांपेक्षा जास्त

(C) लोकसंख्या 5 दशलक्षांपेक्षा जास्त

(D) लोकसंख्या 10 दशलक्षांपेक्षा जास्त

54. Agricultural density is

(A) Ratio between total population and the total land area

(B) Ratio between total population and total cultivated area

(C) Ratio between total agricultural population and cultivated area

(D) Ratio between total population and resources made available

55. Isotim is

(A) Lines joining equal operating cost

(B) Lines joining equal transport cost

(C) Lines joining equal trade cost

(D) Lines joining equal food cost

56. Basin and range topography is an example of

(A) Alternate large fault blocks and downfaulted blocks

(B) Folds

(C) Valley incision

(D) Deepening of channels

54. कृषी घनता हे

(A) एकूण लोकसंख्या आणि एकूण भूक्षेत्र यांच्यातील गुणोत्तर

(B) एकूण लोकसंख्या आणि एकूण लागवड क्षेत्र यांच्यातील गुणोत्तर

(C) एकूण कृषी लोकसंख्या आणि एकूण लागवड क्षेत्र यांच्यातील गुणोत्तर

(D) एकूण लोकसंख्या आणि उपलब्ध संसाधने यांच्यातील गुणोत्तर

55. आयसोटीम हे

(A) समान परिचालन खर्च जोडणाऱ्या रेखा

(B) समान वाहतूक खर्च जोडणाऱ्या रेखा

(C) समान व्यापार खर्च जोडणाऱ्या रेखा

(D) समान अन्न खर्च जोडणाऱ्या रेखा

56. द्रोणी आणि पर्वतरांग स्थलाकृती हे _____ चे उदाहरण आहे.

(A) एकांतरित मोठे भ्रंश खंड आणि अध:भ्रंश खंड

(B) वली

(C) दरी चीरा

(D) नदीप्रवाह खोलीकरण

57. The total displacement of material from its original place in downslope direction due to landslide is called

(A) Flow

(B) Runout distance

(C) Debris flow

(D) Creep

58. 'Slope retreat' theory is proposed by

(A) W. M. Davis

(B) L. C. King

(C) A. Young

(D) Walther Penck

59. Which of the following is/are the example(s) of land emergence ?

1. River terraces
2. Raised beaches
3. Burried gorges

(A) Only 1

(B) Only 1 and 2

(C) Only 2 and 3

(D) Only 1 and 3

57. भूस्खलनामुळे आपल्या मूळ स्थानापासून पदार्थाचे खालच्या दिशेने झालेल्या एकूण विस्थापनास _____ म्हणतात.

(A) प्रवाह

(B) रनआऊट अंतर

(C) डबर प्रवाह

(D) सरपटण

58. 'उतार माघार' सिद्धांत _____ ने मांडला.

(A) डब्ल्यू. एम. डेविस

(B) एल. सी. किंग

(C) ए. यंग

(D) वाल्दर पेंक

59. खालीलपैकी कोणते भू उद्‌गमन चें/ची उदाहरण/णे आहे/त ?

1. नदी वेदिका
2. उंचावलेल्या पुळणी
3. गाडलेल्या घळई

(A) फक्त 1

(B) फक्त 1 आणि 2

(C) फक्त 2 आणि 3

(D) फक्त 1 आणि 3

60. Hydrosphere consist of water found in

1. Sea and oceans
2. Clouds
3. Glaciers
4. Underground water

(A) 1, 2 and 3

(B) 1, 3 and 4

(C) 2, 3 and 4

(D) 1, 2, 3 and 4

61. **Assertion (A) :** Blue sky is the result of scattering of EMR.

Reason (R) : Atmospheric constituents smaller than EMR wavelength result in scattering of shorter visible wavelength.

Codes :

(A) Both the statements are true and (R) is the correct explanation of (A)

(B) Both the statements are true, but (R) is not the correct explanation of (A)

(C) Only statement (A) is true, but statement (R) is false

(D) Only statement (R) is true, but statement (A) is false

60. जलावरणामध्ये _____ मधील जलाचा समावेश होतो.

1. सागर व महासागर
2. ढग
3. हिमनदी
4. भूजल

(A) 1, 2 आणि 3

(B) 1, 3 आणि 4

(C) 2, 3 आणि 4

(D) 1, 2, 3 आणि 4

61. **विधान (A) :** आकाशाचा निळा रंग हा इ. एम. आर. च्या विकीर्णननाचा परिणाम आहे.

कारण (R) : इ. एम. आर. तरंगलांबीपेक्षा लहान वातावरणीय घटक हे लघु दृश्यमान तरंगलांबीच्या विकीर्णनाने होते.

संकेतांक :

(A) (A) व (R) दोन्ही बरोबर आहेत आणि (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे

(B) (A) व (R) दोन्ही बरोबर आहेत, परंतु (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही

(C) (A) हे बरोबर आहे, परंतु (R) हे चूक आहे

(D) (A) हे चूक आहे, परंतु (R) हे बरोबर आहे

62. The digital image process which involves algorithms that examine the unknown pixels in the image and aggregate them into a number of classes based on the clusters present in the image is known as

(A) Spectral enhancement

(B) Supervised classification

(C) Unsupervised classification

(D) Image transformation

63. Which one of the following is *not* the basic characteristic of Raster data format ?

(A) Simple data structure

(B) Compatible with remotely sensed images

(C) Easy and efficient for overlaying

(D) Easy and efficient for network analysis

64. The topographical maps usually available from survey of India are on Everest ellipsoid MSL datum and _____ projection.

(A) Conical

(B) Polyconic

(C) Cylindrical

(D) Azimuthal

62. अंकिय प्रतिमा प्रकियेमध्ये गणनरीती (अल्गोरिदम) समाविष्ट आहे की जे प्रतिमेतील अज्ञान पिक्सेलचे परिक्षण करते आणि त्यांना प्रतिमेमध्ये उपस्थित असलेल्या वर्गाच्या संख्याप्रमाणे एकत्रित करते त्याला _____ म्हणतात.

(A) वर्णक्रमीय सुधारणा

(B) पर्यवेक्षिकीय वर्गीकरण

(C) अपर्यवेक्षिकीय वर्गीकरण

(D) प्रतिमा परिवर्तन

63. खालीलपैकी कोण रास्टर सांख्यिकी स्वरूपातील मूलभूत वैशिष्ट्य **नाही** ?

(A) मूलभूत सांख्यिकी रचना

(B) सुदूर संवेदित प्रतिमाशी सुसंगत

(C) आच्छादनासाठी सोपे आणि कार्यक्षम

(D) जाळे विश्लेषणासाठी सोपे आणि कार्यक्षम

64. भारतीय सर्वेक्षणाचे स्थलरूपिक नकाशे हे सामान्यत: एव्हरेस्ट विवृतजाभ (इलीप्सोइड) एम. एस. एल. गृहीत आधार व _____ प्रक्षेपण वापरून उपलब्ध केले जातात.

(A) शंकुकृती

(B) बहुशंकु

(C) दंडगोलाकार

(D) दिगंश

65. One millimetre on a map drawn at a scale of 1 : 40000 represents _____ distance on the ground.

(A) 4 metre

(B) 40 metre

(C) 400 metre

(D) 4000 metre

65. 1 : 40000 प्रमाण असलेल्या नकाशावरील एक मिलीमीटर हे अंतर जमिनीवर _____ दर्शविते.

(A) 4 मीटर

(B) 40 मीटर

(C) 400 मीटर

(D) 4000 मीटर

66. Which assumption is *not* made by Malthus in his 'Essay on population' ?

(A) Human beings have great potential to produce children

(B) In agriculture 'Law of Diminishing Return' operates

(C) Passion between sexes is necessary and unavoidable

(D) Birth control is most essential for all the section of society

66. माल्थसने त्याच्या 'लोकसंख्येवरील निबंधामध्ये' कोणते गृहितक मांडले **नाही** ?

(A) मानवामध्ये मुले निर्माण करण्याची मोठी क्षमता आहे

(B) शेतीमध्ये 'लॉ ऑफ डिमिनिशिंग रिटर्न' कार्यरत आहे

(C) लिंगामधील उत्कटता आवश्यक आणि अपरिहार्य आहे

(D) समाजातील सर्व घटकासाठी संतती नियमन अत्यंत आवश्यक आहे

67. Match the following List – I with List – II and select the correct answer from the codes given below.

List – I (Settlement type)	List – II (Description)
a. Rectangular pattern	i. Houses built along a line or series of lines
b. Linear pattern	ii. Modified from radial pattern
c. Star-like pattern	iii. Common in level topography, shaped by cultivated fields
d. Circular pattern	iv. Mainly associated with compact settlements

Codes :

	a	b	c	d
(A)	iv	i	iii	ii
(B)	ii	iv	i	iii
(C)	iii	i	ii	iv
(D)	i	ii	iii	iv

67. यादी – I आणि यादी – II मधील जोड्या जुळवा आणि दिलेल्या संकेतांकातून अचूक पर्याय निवडा.

यादी – I (वसयांचे आकृतीबंध)	यादी – II (वर्णन)
a. आयताकृती आकृतीबंध	i. एखादया रेषेस किंवा अनेक रेषाच्या श्रृंखलेला अनुसरून घरबांधणी
b. रेषीय आकृतीबंध	ii. अरिय आकृतीबंधातील सुधारणा
c. ताराकृती आकृतीबंध	iii. समतलीत उठाव, लागवडीक्षेत्रानुसार आकार रूपास आलेले
d. वर्तुळाकार आकृतीबंध	iv. सामान्यपणे सघन वस्तीशी संबंधित असलेले

संकेतांक :

	a	b	c	d
(A)	iv	i	iii	ii
(B)	ii	iv	i	iii
(C)	iii	i	ii	iv
(D)	i	ii	iii	iv

68. Match the following List – I with List – II and select the correct answer from the codes given below.

List – I (Urban Class)	**List – II (Population)**
a. Class – I	i. 1,00,000 and above
b. Class – III	ii. 50,000 – 99,999
c. Class – II	iii. 20,000 – 49,999
d. Class – IV	iv. 10,000 – 19,999

Codes :

	a	**b**	**c**	**d**
(A)	iv	ii	iii	i
(B)	i	iii	ii	iv
(C)	iv	iii	ii	i
(D)	i	ii	iii	iv

68. यादी – I आणि यादी – II मधील जोड्या जुळवा आणि दिलेल्या संकेतांकातून अचूक पर्याय निवडा.

यादी – I (शहरी वर्ग)	**यादी – II (लोकसंख्या)**
a. वर्ग – I	i. 1,00,000 आणि त्याहून अधिक
b. वर्ग – III	ii. 50,000 – 99,999
c. वर्ग – II	iii. 20,000 – 49,999
d. वर्ग – IV	iv. 10,000 – 19,999

संकेतांक :

	a	**b**	**c**	**d**
(A)	iv	ii	iii	i
(B)	i	iii	ii	iv
(C)	iv	iii	ii	i
(D)	i	ii	iii	iv

69. **Assertion (A) :** The average population size of villages in Himachal Pradesh and Arunachal Pradesh are found very small (<1,000 population) in India.

Reason (R) : The average population size of villages in plateau is very small.

Which one of the following is correct ?

(A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)

(B) Both (A) and (R) are true and (R) is not the correct explanation of (A)

(C) (A) is true, but (R) is false

(D) (A) is false, but (R) is true

70. Death rates are standardised

(A) To adjust for under registration of deaths

(B) To eliminate differential influence of one or more variables

(C) To provide correct situation of actual or experienced rates

(D) To determine future rates

69. **विधान (A) :** भारतातील हिमाचल प्रदेश आणि अरुणाचल प्रदेशातील खेडयांची सरासरी लोकसंख्या ही खूपच कमी (<1,000 लोकसंख्या) आढळतो.

कारण (R) : पठारामुळे खेड्यांचा लोकसंख्येचा सरासरी आकार हा खूपच लहान आढळतो.

खालीलपैकी कोणते बरोबर आहे ?

(A) दोन्ही (A) व (R) अचूक आहेत आणि (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे

(B) दोन्ही (A) व (R) अचूक आहेत आणि (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही

(C) (A) अचूक आहे, परंतु (R) हे चूक आहे

(D) (A) चूक आहे, परंतु (R) हे अचूक आहे

70. मृत्यूदर हा _____ शी प्रमाणित आहे.

(A) मृत्यूच्या कमी नोंदणीसाठी समायोजीत करणे

(B) एक किंवा अधिक चलांचा विभेदक प्रभाव दूर करण्यासाठी

(C) वास्तविक किंवा अनुभवात्मक दरांची योग्य परिस्थिती प्रदान करणे

(D) भविष्यातील दर निश्चित करण्यासाठी

71. A sea level curve composed for the western Indian continental margin reveals that the sea level was lower than the present by more than 100 meters about _____ years ago.

(A) 6000 – 6500

(B) 20000 – 21000

(C) 15000 – 20000

(D) 10000 – 11000

72. Maximum portion of the ocean basins is covered by

(A) Continental shelf

(B) Continental slope

(C) Deep sea plains

(D) Mid oceanic ridges

73. The tides recurring at an interval of six months due to the revolution of the earth around the sun are called as

(A) Apogean and Perigean tides

(B) Equatorial tides

(C) Equinoctial spring tides

(D) Tropical tides

71. हिंदी महासागराच्या पश्चिम भूखंड मंचाची समुद्र पातळी वक्र असे दर्शवितो की, _____ वर्षापूर्वी समुद्राची पातळी ही सध्याच्या पातळीपेक्षा साधारणपणे 100 मीटर कमी होती.

(A) 6000 – 6500

(B) 20000 – 21000

(C) 15000 – 20000

(D) 10000 – 11000

72. _____ ने महासागरीय खोऱ्यांचा जास्तीत जास्त भाग व्यापलेला आहे.

(A) समुद्रबुड जमीन

(B) समुद्र उतार

(C) सखोल सागरी तळमैदान

(D) मध्यमहासागरीय कटक

73. पृथ्वीच्या सूर्याभोवतीच्या प्रदक्षिणेमुळे सहा महिन्याच्या अंतराने येणाऱ्या भरती-ओहोटीला _____ असे म्हणतात.

(A) अपसूर्यस्थिती व उपसूर्यस्थितीच्या वेळी येणारी भरती-ओहोटी

(B) विषुववृत्तीय भरती-ओहोटी

(C) संपात स्थितीच्या वेळी येणारी भरती-ओहोटी

(D) उष्णकटिबंधीय भरती-ओहोटी

74. Identify correct statements from the following.

a. Agenda 21 adopted during UNCED conference held in Brazil in 1992.

b. The term sustainable development was introduced in the report titled 'Our Common Future'.

c. Dr. Brundtland won 'Blue Planet Prize 2004' for putting forward globally the innovative concept of sustainable development.

d. The term sustainable development was introduced in 1987 by world commission on Environment and Development.

(A) a, b and c only

(B) a, b, c and d

(C) b and d only

(D) b and c only

75. Which of the following are causes of Heat Islands ?

a. Reduced natural landscapes

b. Non-conventional urban material

c. Cities with narrow streets and tall buildings

d. Calm and clear weather condition

(A) a and b only

(B) c and d only

(C) a, b, c and d

(D) b and d only

74. खालीलपैकी योग्य विधान ओळखा.

a. 'अजेंडा 21' हे 1992 मधे ब्राझील येथे झालेल्या UNCED परिषदेत स्वीकृत झाले.

b. 'शाश्वत विकास' ही संज्ञा, 'अवर कॉमन फ्यूचर' या अहवालात प्रथम मांडली गेली.

c. 'शाश्वत विकास' ही नाविन्यपूर्ण कल्पना जागतिक स्तरावर मांडल्यामुळे डॉ. ब्रन्ट्लँड यांना 2004 चे 'ब्लू प्लॅनेट' पारितोषिक मिळाले.

d. 'शाश्वत विकास' ही संज्ञा 1987 मधे 'पर्यावरण आणि विकास' जागतिक आयोगाने सर्वप्रथम मांडली.

(A) फक्त a, b आणि c

(B) a, b, c आणि d

(C) फक्त b आणि d

(D) फक्त b आणि c

75. खालीलपैकी 'उष्णतर क्षेत्रा' ची कोणती कारणे आहेत ?

a. कमी झालेले नैसर्गिक भूदृश्य

b. अपारंपरिक शहरी पदार्थ

c. अरुंद मार्ग आणि उंच इमारतींची शहरे

d. शांत आणि स्वच्छ हवामान स्थिती

(A) फक्त a आणि b

(B) फक्त c आणि d

(C) a, b, c आणि d

(D) फक्त b आणि d

76. The main aim of the continental drift theory of Wegner was _____

(A) To provide an explanation of global climatic changes

(B) To study geological structure of the coasts

(C) To demarcate spatial distribution of glassopteris flora

(D) To study movement of the continent and formation of oceans

77. **Assertion (A)** : Weathering can take place without subsequent erosion.

Reason (R) : Erosion is possible without previous weathering.

Which of the following is correct ?

(A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)

(B) Both (A) and (R) are true, but (R) is not the correct explanation of (A)

(C) (A) is true, but (R) is false

(D) (A) is false, but (R) is true

76. वेग्नरच्या खंडवहन सिद्धांताचा मुख्य हेतू होता _____

(A) जागतिक हवामान बदलांचे स्पष्टीकरण देण्यासाठी

(B) तटीय प्रदेशाच्या भूशास्त्रीय संरचना अभ्यास करण्यासाठी

(C) ग्लॉसोप्टेरीस वनस्पतिंचे स्थानिक वितरण सिमांकन करण्यासाठी

(D) खंडांचे वहन आणि महासागर निर्मितीचा अभ्यास करण्यासाठी

77. **विधान (A)** : परवर्ती क्षरणाशिवाय विदारण होऊ शकत नाही.

कारण (R) : पूर्वी घडून गेलेल्या विदारणाशिवाय क्षरण क्रिया शक्य आहे.

खालीलपैकी काय बरोबर आहे ?

(A) दोन्ही (A) आणि (R) बरोबर आहेत व (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण आहे

(B) दोन्ही (A) आणि (R) बरोबर आहेत, पण (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही

(C) (A) हे बरोबर आहे, पण (R) हे चूक आहे

(D) (A) हे चूक आहे, पण (R) हे बरोबर आहे

78. List of source rocks (List – I) and the metamorphic rocks (List – II) are given below. Match the List – I and List – II and select the correct answer from the codes given below :

List – I	List – II
a. Basalt	1. Slate
b. Sandstone	2. Marble
c. Shale	3. Quartzite
d. Limestone	4. Greenschist

Codes :

	a	b	c	d
(A)	2	3	1	4
(B)	1	4	3	2
(C)	4	3	1	2
(D)	3	2	4	1

79. Match List – I with List – II and select the correct option from the codes given below :

List – I	List – II
a. Incised meanders	1. Poly-cyclic relief
b. Entrenched meanders	2. Upliftment feature
c. Intrenched meanders	3. Uniform slopes of both the valley sides
d. Paired terraces	4. Unequal slopes of valley sides

Codes :

	a	b	c	d
(A)	1	2	3	4
(B)	2	3	4	1
(C)	2	4	3	1
(D)	4	2	1	3

78. यादी – I स्रोत खडक व यादी – II रूपांतरीत खडक दिलेल्या आहेत. योग्य प्रकारे जोड्या जुळवून अचूक पर्याय निवडा :

यादी – I	यादी – II
a. बेसॉल्ट	1. पाटीचा खडक
b. वालुकाश्म	2. संगमरवर
c. शेल	3. क्वार्टझाईट
d. चुनखडक	4. ग्रीनशीस्ट

संकेतांक :

	a	b	c	d
(A)	2	3	1	4
(B)	1	4	3	2
(C)	4	3	1	2
(D)	3	2	4	1

79. यादी – I व यादी – II यांच्या जोड्या लावा आणि खाली दिलेल्यापैकी अचूक संकेतांक निवडा :

यादी – I	यादी – II
a. कर्तित नागमोड	1. बहुचक्रीय उठाव
b. अवखात नागमोड	2. प्रोत्थानित भूरूप
c. अंतर्वर्धित नागमोड	3. दोन्ही बाजूस समान उताराची दरी
d. वेदिका जोडी	4. असमान उताराची दरी

संकेतांक :

	a	b	c	d
(A)	1	2	3	4
(B)	2	3	4	1
(C)	2	4	3	1
(D)	4	2	1	3

80. Antecedent drainage indicates

(A) Control of lithology

(B) Control of structure

(C) Control of tectonics

(D) Control of discharge

81. Match the List – I (oil field) and List – II (State) and select the correct answer from the codes given below :

List – I	List – II
1. Ankleshwar	a. Assam
2. Digboi	b. Rajasthan
3. Mangla	c. Gujarat
4. Bombay High	d. Maharashtra

Codes :

	1	2	3	4
(A)	d	a	c	b
(B)	b	a	c	d
(C)	c	a	b	d
(D)	a	b	c	d

82. Which of the following sentence is *not* correct with respect to milch breeds in India ?

(A) Sindhi breed is mainly raised in Gujarat, Rajasthan and Maharashtra.

(B) The Red Sindhi breed has a distinct red colour and hails from Sind in Pakistan.

(C) The Sahiwal breed has its origin in Pakistan and is widely raised in Punjab, Haryana, Rajasthan, Uttar Pradesh and Delhi.

(D) The Deoni breed is widely raised in West Bengal and Assam.

80. पूर्ववर्ती नदीप्रणाली _____ दर्शविते.

(A) शिला (खडक) नियंत्रण

(B) संरचनेचे नियंत्रण

(C) विवर्तनिकीय नियंत्रण

(D) प्रस्त्राव नियंत्रण

81. यादी – I (तेल क्षेत्रे) व यादी – II (राज्ये) यांच्या जोड्या जुळवून खालील संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा :

यादी – I	यादी – II
1. अंकलेश्वर	a. आसाम
2. दिग्बोई	b. राजस्थान
3. मंगला	c. गुजरात
4. बॉम्बे हाय	d. महाराष्ट्र

संकेतांक :

	1	2	3	4
(A)	d	a	c	b
(B)	b	a	c	d
(C)	c	a	b	d
(D)	a	b	c	d

82. खालीलपैकी कोणते विधान भारतातील दुभत्या पशुप्रजातीबाबत सत्य **नाही** ?

(A) सिंधी प्रजात ही गुजरात, राजस्थान आणि महाराष्ट्रामध्ये वाढवली जाते/पाळली जाते.

(B) लाल सिंधी प्रजातीचा वेगळा असा लाल रंग असून त्याचे मूळ पाकिस्तानातील सिंध प्रांतात आहे.

(C) साहिवाल प्रजातीचे मूळ स्थान पाकिस्तानात असून ते प्रामुख्याने पंजाब, हरयाना, राजस्थान, उत्तर प्रदेश आणि दिल्ली येथे पाळल्या जातात.

(D) देवनी प्रजाती ही मोठ्याप्रमाणावर पश्चिम बंगाल आणि आसाममध्ये पाळल्या जातात.

83. Match List – I and List – II and select the correct answer from the codes given below :

List – I (Local names)	**List – II (Area)**
a. Podu	1. Western ghats
b. Kumari	2. South-eastern Rajasthan
c. Walra	3. Orissa
d. Bewar or Dahia	4. Madhya Pradesh

Codes :

	a	**b**	**c**	**d**
(A)	1	2	3	4
(B)	3	1	2	4
(C)	1	4	3	2
(D)	1	2	4	3

83. यादी – I व यादी – II यांच्या जोड्या जुळवून खालील संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा :

यादी – I (स्थानिक नावे)	**यादी – II (प्रदेश)**
a. पोडू	1. पश्चिम घाट
b. कुमरी	2. आग्नेय राजस्थान
c. वालरा	3. ओरिसा
d. बेवर किंवा दहिया	4. मध्यप्रदेश

संकेतांक :

	a	**b**	**c**	**d**
(A)	1	2	3	4
(B)	3	1	2	4
(C)	1	4	3	2
(D)	1	2	4	3

84. Consider the following statements.

1. The Galwan Valley is located between Ladakh in the west and Aksai chin in the east.
2. The Ladakh plateau lies to the north east of the Karakoram range.
3. The Karakoram range from India's frontiers with Pakistan and China.

Which of the above statements is/are correct ?

(A) 1 and 2
(B) 1 and 3
(C) 2 and 3
(D) Only 2

85. Which of the following given is correctly matched ?

List – I (River)	**List – II (Dams Project)**
a. Mahanadi	1. Hirakud
b. Satluj	2. Bhakra Nangal
c. Son	3. Rihand Valley
d. Cauvery	4. Nagarajunasagar

Codes :

(A) a, b, c and d
(B) a, b and c
(C) b, c and d
(D) only a and b

84. खालील विधाने लक्षात घ्या.

1. गलवान खोरे पश्चिमेकडे लडाख व पूर्वेकडे अक्साई चीन या दरम्यान स्थित आहे.
2. लडाखचे पठार हे काराकोरम पर्वत रांगेच्या ईशान्येस स्थित आहे.
3. चीन व पाकिस्तान यांच्याशी भारताचा सीमाप्रदेश म्हणून काराकोरम पर्वत रांग स्थित आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान योग्य आहे/आहेत ?

(A) 1 व 2
(B) 1 व 3
(C) 2 व 3
(D) केवळ 2

85. खालीलपैकी कोणत्या योग्य जोड्या दिल्या आहेत ?

यादी – I (नद्या)	**यादी – II (धरण प्रकल्प)**
a. महानदी	1. हिराकुड
b. सतलज	2. भाक्रा नांगळ
c. सोन	3. रिहाड दरी
d. कावेरी	4. नागार्जुनसागर

संकेतांक :

(A) a, b, c आणि d
(B) a, b आणि c
(C) b, c आणि d
(D) फक्त a आणि b

86. Which of the following sentences are *not* correct about transports costs ?

1. Transport cost vary with distance.
2. Transport cost vary with the type of terrain to be covered.
3. Transport cost vary with the type of carrier.
4. Transport cost remain same for all types of commodity.

(A) 1, 3, 4 are correct

(B) 1, 2, 4 are correct

(C) 1, 2, 3 are correct

(D) 2, 3, 4 are correct

87. Who did the first attempt to develop a general theory of location with a major emphasis on demand ?

(A) A. Weber

(B) A. Losch

(C) A. Pred

(D) A. Smith

86. खालीलपैकी कोणती विधाने वाहतूक खर्चाबद्दल अयोग्य आहेत ?

1. अंतरानुसार वाहतूक खर्च बदलतो.
2. भूपृष्ठावरील कापलेल्या अंतरानुसार वाहतूक खर्च बदलतो.
3. वाहकाच्या प्रकारानुसार वाहतूक खर्च बदलतो.
4. सर्व प्रकारच्या मालासाठी वाहतूक खर्च समान राहतो.

(A) 1, 3, 4 बरोबर आहे

(B) 1, 2, 4 बरोबर आहे

(C) 1, 2, 3 बरोबर आहे

(D) 2, 3, 4 बरोबर आहे

87. मागणीवर मुख्यत: भर देत स्थानिकी करणाचा सिद्धांत मांडण्याचा सर्वप्रथम प्रयत्न कोणी केला ?

(A) ए. वेबर

(B) ए. लॉश

(C) ए. प्रेड

(D) ए. स्मिथ

88. Which production system has four important elements ?

i. A distinctive division of labour between group of workers.

ii. Highly standardized manufacture of parts and components.

iii. Organisation not around group of similar machinery.

iv. The assembly line to facilitate the quick and efficient fulfillment of tasks.

(A) Marxism

(B) Fordism

(C) Socialism

(D) Thatcherism

89. **Assertion (A)** : World regional disparities are primarily a result of natural resource distribution.

Reason (R) : John Friedman's theory highlights the role of spatial integration in regional development.

Which of the following is correct ?

Codes :

(A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)

(B) Both (A) and (R) are true and (R) is not the correct explanation of (A)

(C) (A) is true, but (R) is false

(D) (A) is false, but (R) is true

88. कोणत्या उत्पादन प्रणालीमध्ये चार महत्त्वाचे घटक आहेत ?

i. कामगारांच्या गटामध्ये श्रमांची विशिष्ट विभागणी.

ii. भाग आणि घटकांचे उच्च प्रमाणित उत्पादन.

iii. संघटना समान यंत्रांच्या समुहा भोवती नसते.

iv. कामांची जलद आणि कार्यक्षम पूर्तता सुलभ करण्यासाठी संघात सारणी.

(A) मार्क्सवाद

(B) फोर्डिझम

(C) समाजवाद

(D) थॅचरिझम

89. **विधान (A)** : जागतिक प्रादेशिक विषमता ही प्रामुख्या ने नैसर्गिक संसाधनांच्या वितरणाचा परिणाम आहे.

कारण (R) : जॉन फ्रीडमनचा सिद्धांत प्रादेशिक विकासामध्ये अभिक्षेत्रिय एकत्रीकरणाच्या भूमिकेवर प्रकाश टाकतो.

खालीलपैकी कोणते बरोबर उत्तर आहे ?

संकेतांक :

(A) दोन्ही (A) व (R) अचूक असून (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण होय

(B) दोन्ही (A) व (R) अचूक आहेत आणि (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही

(C) (A) अचूक आहे, परंतु (R) हे चूक आहे

(D) (A) चूक आहे, परंतु (R) हे अचूक आहे

90. Which of the following statements describe aspects related to ecumene ?

i. It implies the permanently inhabited area.

ii. The European and American clusters together account for about one fourth of the world's total population.

iii. The cold lands of the high latitudes and altitudes have the largest share of ecumene.

iv. The entire ecumene is however not equally crowded.

Codes :

(A) Statement i, ii and iii are correct

(B) Statement i, ii and iv are correct

(C) Statement iii and iv correct

(D) Statement iv is correct

91. Select the correct sequence of the perspectives in geography in order of their historical development.

(A) Positivism → Behaviouralism → Humanism → Structuralism → Post-modernism

(B) Behaviouralism → Positivism → Structuralism → Humanism → Post-modernism

(C) Humanism → Behaviouralism → Positivism → Structuralism → Post-modernism

(D) Positivism → Structuralism → Behaviouralism → Humanism → Post-modernism

90. खालीलपैकी कोणती विधाने रहिवास प्रदेशाशी संबंधित पैलूचे वर्णन करतात ?

i. हे कायमस्वरूपी अधिवास क्षेत्र सूचित करते.

ii. युरोपियन आणि अमेरिकन समूहामध्ये जगाच्या एकूण लोकसंख्येपैकी सुमारे एक चतुर्थांश लोक आहेत.

iii. उच्च अक्षांश आणि उंचीच्या शीत प्रदेशात रहिवास प्रदेशाचा वाटा सर्वात जास्त आहे.

iv. संपूर्ण रहिवास प्रदेशात एकसमान लोकसंख्या वितरित नाही.

संकेतांक :

(A) विधान i, ii आणि iii योग्य

(B) विधान i, ii आणि iv योग्य

(C) विधान iii आणि iv योग्य

(D) विधान iv योग्य

91. भूगोलातील दृष्टिकोनांचा त्यांच्या ऐतिहासिक विकासाच्या आधारे अचूक क्रम निवडा.

(A) प्रत्यक्षवाद → वर्तनवाद → मानवतावाद → संरचनावाद → उत्तर आधुनिकतावाद

(B) वर्तनवाद → प्रत्यक्षवाद → संरचनावाद → मानवतावाद → उत्तर आधुनिकतावाद

(C) मानवतावाद → वर्तनवाद → प्रत्यक्षवाद → संरचनावाद → उत्तर आधुनिकतावाद

(D) प्रत्यक्षवाद → संरचनावाद → वर्तनवाद → मानवतावाद → उत्तर आधुनिकतावाद

92. In which of the following field survey methods, measurement of horizontal angles is *not* required ?

(A) Open traverse

(B) Closed traverse

(C) Trilateration

(D) Triangulation

92. खालीलपैकी कोणत्या क्षेत्रमापन पद्धतीत क्षितिजसमांतर कोन मापनाची आवश्यकता नसते ?

(A) मुक्त परिक्रमीय सर्वेक्षण पद्धती

(B) बंदिस्त परिक्रमीय सर्वेक्षण पद्धती

(C) त्रिभूजीय सर्वेक्षण पद्धती

(D) त्रिकोणमिती सर्वेक्षण पद्धती

93. _____ is an angular inclination of terrain between hill tops and valley bottom.

(A) Slope

(B) Hypsometric curve

(C) Profile

(D) Altimetric frequency graph

93. _____ हे टेकडीचा माथा व दरीचा तळ दरम्यानच्या भूप्रदेशाचा कोनीय उतार दर्शविते.

(A) उतार

(B) क्षेत्रोन्नती आलेख

(C) पार्श्वरेखा

(D) उच्चतामितीय वारंवारता आलेख

94. Match List – I with List – II and select the correct answer from the code given below :

List – I (Diagrams)	List – II (Description)
a. Proportional Circles	1. Determination of transport routes and volume
b. Climograph	2. Mean monthly temperature and rainfall
c. Hythergraph	3. Wet bulb temperature and humidity
d. Flow diagram	4. Comparing quantities

Code :

	a	b	c	d
(A)	4	2	3	1
(B)	1	3	2	4
(C)	4	3	2	1
(D)	3	2	1	4

95. The common attribute in DEM, DTM and DSM is

(A) Recording of elevation from MSL

(B) Recording of all surface features

(C) Recording of radiance

(D) Recording of top surface

94. यादी – I व यादी – II यांच्या जोड्या जुळवून खालील संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा.

यादी – I (रेखाकृती)	यादी – II (वर्णन)
a. प्रमाणबद्ध वर्तुळ	1. वाहतुक मार्ग व आकारमान यांचे निर्धारण
b. क्लायमोग्राफ	2. तापमान व पर्जन्याची मासिक सरासरी
c. हायथरग्राफ	3. आर्द्र तापमान व आर्द्रता
d. ओघ आकृति	4. प्रमाणांची तुलना

संकेतांक :

	a	b	c	d
(A)	4	2	3	1
(B)	1	3	2	4
(C)	4	3	2	1
(D)	3	2	1	4

95. DEM, DTM आणि DSM यांच्यातील _____ हा सामायिक गुणधर्म आहे.

(A) समुद्रसपाटीपासून उंचीच्या नोंदी

(B) सर्व भूपृष्ठीय घटकांच्या नोंदी

(C) (रेडियन्स) भास्वरता नोंदी

(D) उच्चतम प्रतलाच्या नोंदी

96. Which of the following books of Halford J. Mackinder was considered as a "regional study in a global context" ?

(A) Britain and the British Seas

(B) Heartland : Three Essays on Geopolitics

(C) The Rhine

(D) Our Own Islands : An Elementary Study in Geography

96. हालफोर्ड जे. मॅकींडरचे खालीलपैकी कोणते पुस्तक जागतिक संदर्भात प्रादेशिक अभ्यास म्हणून मानले गेले ?

(A) ब्रिटन अँड द ब्रिटीश सी

(B) हार्टलँड : थ्रि एसेज ऑन जीओपॉलिटीक्स

(C) द राइन

(D) आवर ओन आयलँड : अॅन इलिमेंटरी स्टडी इन जिओग्राफी

97. Majority of the North East Indian tribes belong to which racial stock ?

(A) Mediterranean

(B) Mongoloid

(C) Nordic

(D) Proto-Australoid

97. ईशान्य भारतातील बहुसंख्य जमाती कोणत्या वांशिक समूहाशी संबंधित आहेत ?

(A) भूमध्य

(B) मंगोलॉइड

(C) नॉर्डिक

(D) प्रोटो–ऑस्ट्रोलिड

98. Social evolution of language is believed to have arises with the discovery of the art of what ?

(A) Agriculture

(B) Music

(C) Tool making

(D) Writing

98. भाषेची सामाजिक उत्क्रांती कोणत्या कलेच्या शोधामुळे झाली आहे असे मानले जाते ?

(A) शेती

(B) संगीत

(C) साधन तयार करणे

(D) लेखन

99. Which of the following statements are correct ?

a. Ratzal is regarded as the father of modern political geography for his contribution to organismic theory of the state.

b. Modern Political Geography phase started under the influence of Darwinism.

c. Post Ratzelian Political Geography advanced with the idea of Rudolf Kjellen in Geopolitics.

(A) a only

(B) a and b only

(C) a, b and c

(D) a and c only

100. **Assertion (A)** : India is a Multiethnic and multi-religions country.

Reason (R) : Successive Muslim invasions followed by British advance in the historic past led to fusion.

Which one of the following is correct ?

(A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)

(B) Both (A) and (R) are true and (R) is not the correct explanation of (A)

(C) (A) is true and (R) is false

(D) (A) is false and (R) is true

99. खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

अ. रॅटझेल यांना त्याच्या संजीव/जैविक राज्य सिद्धांताच्या योगदानामुळे आधुनिक राजकीय भूगोलाचे जनक मानतात.

ब. आधुनिक राजकीय भूगोल टप्पा हा डार्विनवादाच्या प्रभावाखाली सुरू झाला.

क. रुडॉल्फ केजलेनच्या भूराजनीतिच्या कल्पतेने राजकीय भूगोल हा रॅटझेल उपरात काळात विकसित झाला.

(A) फक्त अ

(B) फक्त अ आणि ब

(C) अ, ब आणि क

(D) अ आणि क

100. **विधान (A)** : भारत हा बहुजातीय आणि बहुप्रादेशिक देश आहे.

कारण (R) : ऐतिहासिक भूतकाळात मुस्लीमांच्या शोधानंतर लागोपाठ ब्रिटिशांनी केलेल्या प्रगतीमुळे संमीक्षण झाले.

खालीलपैकी कोणते बरोबर आहे ?

(A) दोन्ही (A) व (R) अचूक असून (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण होय

(B) दोन्ही (A) व (R) अचूक आहे आणि (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही

(C) (A) अचूक आहे आणि (R) हे चूक आहे

(D) (A) चूक आहे आणि (R) हे अचूक आहे

ROUGH WORK